

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

55. Hist. Sin. à Trigault. editae, auctdr Riccius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

da viginti annos inter Sinas triginta, & quadraginta versatis; retractata est ab ipsis tota post ævum Confusij bis mille annorum Sinen-
 sis antiquitas, institutio, mens, & vis originaria istorum rituum;
 elucidatum eadem opera quid olim, quid tum quoque Sinenles de
 Confusio sentirent. Postremò etiam consulti Doctores præcipui, &
 Christiani, & Ethnici, ipsique adeo Colai, quorum est suprema post
 Regem potestas, & auctoritas doctrinæ, hisque fundamentis stabilitum
 est, denique quid & quantum deferri Confusio liceret, haudquaquam pro-
 fecto ab illo dānandum qui vel dimidiam huius diligentia tantæ partem,
 ferendæ ab se sententiæ præmiserit. Sed hæc accurata & longa deli-
 beratio cum multos habuerit, & in Theologicis Magistros, & Sina-
 rum iam sexagenarios incolas; & de fidei rebus lingua Sinica scripto-
 res, sua omnes laude pro testimonio profert dignissimos; vnus hic
 mihi omnium vice sit Matthæus Riccius, vitæ sanctimonia, & ex-
 cellentia doctrinarum tum Sinenfium tum Europæarum, eam illic
 adeptus venerationem, quam pauci ex Sinis, ex aduenis nemo, post
 Apostolicos annorum septem & viginti labores, Regis dono magni-
 ficè tumulatus. Hic ergo Sinenfis historiæ inuestigator mirè sagax,
 sacræ potissimum, & in euertenda Sinenfium idololatria scriptor Theo-
 logus mirè acer; in illa honorum multiiugi pompa, exhiberi Confu-
 sio solita nihil inuenit quod iure damnaret, suæque in historia proba-
 uit Confusum à Sinis haud alio haberi colique titulo quàm integer-
 rimi, & sapientissimi hominis, cui reparata res literaria, & magiste-
 rium virtutis in Philosophia de moribus excellens planèque singulare,
 honores etiam promerita sint extraordinarios, nec aliis communes.
 Historiam Riccij dum dico, hanc volo intelligi quæ falso fertur Ni-
 colai Trigaultij nomine *De Christiana Expeditione apud Sinas*; cuius
 nec auctor Trigaultius, nec è Matthæi Riccij commentariis vt falsò
 quoque ibidem asseritur velut è schediis compilator, & structor.
 Constructam enim à Riccio, Latine dumtaxat Trigaultius ex Italico
 Riccij edidit; cum appendiculæ adiuncto, cui certè summam rem non
 decuit cedere, in possessione totius operis asserenda. Quin & eandem
 Riccius ad vitæ suæ finem tam integrè perduxit, vt præter eius mor-
 tem nihil ei deesse videatur: seruamus in tabulario nostro Romæ,
 eius autographum exemplar Riccij manu scriptum, cum aliquot eius
 epistolis, quibus vernacula sua Italica idcirco ait ab se composi-
 tam, ne priùs in Typos daretur, quàm Romæ foret censorum
 iudicio approbata. Ego verò hæc mihi propterea ex officio vulgan-
 da credidi, suum quidem vt quisque ius ferret, verùm præcipuè vt
 discernendis de religione grauissimis difficultatibus, vsui hæc forent
 quarum solutio cum ex certa factorum cognitione maximè penderet,
 ad hanc aliud pondus infert auctor & testis Riccius vir sanctus &
 insigniter doctus; quàm Trigaultius, qui annos non ampliùs duos in
 Sinis moratus, vixque satis Sinicè capiens, & loquens, remissus il-
 linc est in Europam ad quædam Prouinciæ illius conficienda negotia.

55.
 Hist. Sin. à
 Trigault.
 editæ, auctori
 Riccius.

Huius partem itineris quam mari obiuit, testatur ipsemet, se in historia Ricci Latinè vertenda occupasse; imo nec eius opus est adiuncta historiae Appendix exigua, sed Patrum quorundam quos ætas, & rerum Sinentium diuturna pericia, ad hoc idoneos fecerat, de quo illorum vnus P. Nicolaus Longobardus disertè monitum voluit Aquauiam, tunc Societati Præpositum. Nunc ad Confusium redeamus, cuius honores, nihil sacrum & supra hominem, superstitionem quod sapiat nihil habent, sed vſitatis apud Sinos vrbauitibus continentur, quas illis ab æuo dictauit studium, æquali Magistros cum parentibus honore & veneratione prosequendi: nam ad dignitatum, opumque fastigia, cum vna grassentur literarum & doctrinæ via; & Philosophiam quæ de moribus est, etiam per se plurimi æstiment, instauratorem defluentium literarum, & vindicem, reparatorem morum, & concordia publicæ, quibuscumque possunt grati animi ritibus venerantur; singularibus quidem, quia nemo illi par in hoc genere; publicis quia nulla pars regni eius beneficentiæ expers est; perennibus, & crebro iterandis quod perpetua sint quæ contulit imperio bona. Nec si sanctum etiam appellent à vero aberrant, cum eo nomine intelligere nihil possint, nisi quam solam norunt morum probitatem naturæ finibus circumscripſam, qualem fuisse Confusij Prisca omnia prædicant monumenta, cuique modi eiusdem honores accommodant, qui si penitus introspiciantur, non modo ab omni culpæ labe intelligentur omnes puri, sed ij præsertim quos magis habebat suspectos religio, vt est Sericorum & Cerui combustio; qua in re primum aduertere opus est, suos cuique populo ritus, & ciuilitates esse, & quosdam situ non magis antipodes, quam cerimoniarum vsu esse; aperto capite quempiam salutare apud nos vrbauum, apud Sinas agreste, & barbarum; Regis vacuam sedem prono corpore venerari, Sinis pulchrum, & nobilis aduersus Regem officij; nobis aut stolidum, aut forsitan impium. Rituum naturam, in ciuiles & sacros, non forma illorum, & materia diuidit, cum inflexione genuum, & thure sæpe Deus & homines colantur, sed institutio quæ certos diuino cultui dicauit, vt iis increatæ excellentiam naturæ, omnium fontem, potentem, & arbitram, omnium finem & dominam testaretur & profiteretur ab se adorari: hoc certè animo, occisus ceruus victima fieret, & sacrificium combustus. At enim donandi Confusio cerui nulla est ratio nisi grati aduersus Magistrum Sinarum animi; nulla comburendi, nisi ne fictè datus, & histrionicè videatur, si eum recipiat qui dedit: quibus enim Sinæ vitam debent aut victum aut vitæ commoda, solent vt antea diximus, apud illos beneficium profiteri, munusculo aliquo ad fouendam vitam vſitato: sic functis parentibus, dum habent domi eorum cadauera quotidie; post vero quotannis statò die ciborum copiam offerunt, quos permittant Bonziis absumendos; sic & Literati quicquid habent bonorum, & gloriæ, cum

acceptum Confusio ferant, reponunt tantis beneficiis, donorum vicem, quæ propterea igni tradunt ut à se omnino abdicent, nec ritus explendi gratia, simulatè, sed ex animo, & verè se dedisse testentur. Hæc mera Sinarum, nec improbanda mens, quam P. Manuëli Diazio, palam explicuit vnus earum Præses cerimoniarum, dies erat solennis, seu nouæ, seu rotundæ Lunæ, optarat Diazius, qui nostris præerat, ritibus interesse, ut posset eorum quæ ipse spectasset testis non dubius haberi: quæsiuit igitur ex rituum Præside illud cerui comburium, odorum, & panni Serici, cui bono? vtrumne ad sacrificium? an verò Confusium pro Deo vel semideo haberent? Cui vir sapiens, non esse Sinas tam crassos & stolidos, ut quem nasci vidissent, viuere ac mori, huic supra hominem aliquid arrogarent; nec adedò ingratos, & agrestes, ut cui omnium essent obnoxij quæ literarum præsidio obtinebant, gratum erga illum & memorem animum non proferrent: ecquid verò tanti iactura hæc esset, reularum paucarum incendium, ut eius integrè totæ essent cui offerebantur, non possent saltem in vsum alterius cedere? Pergensque Diazio confirmauit, à Confusio nec peti quicquam, nec sperari, quod reuera is homo esse, nec supra hominem posse aliquid putaretur (nam de hoc etiam rogatur Diazius) ex quo apertè liquet, nudæ ciuilitatis ritus esse quibus suum Sinenses Literati honorant Confusium. Nec tamen nostris propterea visum est, sat expedire Neophytis quod nulla satis vetabat ratio; abstinere illos à cremando ceruo voluere, ne quam sacrificij speciem præberent; at ij ne qua item præparatè sordidi traducantur, ceruum inter amicos diuidant, quicquid porro in Patres baccati sunt qui sacrilegij & impietatis illos accersabant, extorquere ab iis nunquam potuerunt, ut æternos ignes Confusium luete pro concione affirmarent, nec enim is strepitus aduersariorum niti poterat diuino monitu, quo spiritus sanctus certiores fecisset damnatum inferis Dei vnus cultorem, infensum idololatriæ, probitatis sequacem quam insita cuique præmonstrat ratio, & magnis virtutum dotibus præditum. Ergo nec saluum prædicare, quòd iis esset ignotum nostri potuerant, sed neque damnatum, voluerunt; quod nefas censerent id agere, prospicerentque inconsulti ardoris proiectam audaciàm non habituram alios exitus, præter sacrorum operariorum è Sinis exilia, & detertionem afflictæ Christianitatis: quod vtinam tum sæpè aliàs tum in Prouincia Fochignsi non foret nimis euidenter probatum. Pechini certè, fuit inter insignes Literatos, qui ab rituum tribunali libello supplici petiit ut pelleremur extra imperium, quòd essemus rebelles, & aliorum scelera, Literatis attribueremus, dum esse idolum Confusium docebamus, & cultores eius vniuersos cum illo pariter addicebamus igni sempiterno subterranei carceris: ac rescripto quidem illius tribunalis, libri omnes nostrorum subiecti censuræ, quæ nihil eorum quæ infectatus fuerat libellus deprehendens, accusationi finem silenti

silentio imposuit, sed periculo longè grauiori coacti sunt verbum exponere, quod in eandem Literatus quidam de Confusio sententiam male accipiens, librum scripsit aduersus fidem Christianam. Explicationem symboli Sinicè nostri vulgauerant, in descensu Christi ad inferos, narrabant ab eo assertos cælo Patriarchas quibus ante aduentum Saluatoris oclusum manserat. Cæterum nulla Confusij mentio, sed ex consequenti, interpretatus vafer teneri Confusum subterraneo carcere, (sic inferos vocant) fidem quæ hoc doceret Christianam auersatus, velut mendacem impugnavit: eam ob rem furori talium hominum, ne qua eiusmodi daretur occasio, carceris vocem mollire oportuit, tam acuti est sensus reuerentia Sinarum erga suum Confusum.

Eius tandem libros ad ea quæ passim occurrent nosse iuuerit quinam, & quales sint. Codices primum compilauit quinque, partim ex iis quæ elucubratur, partim quæ Prisci sapientes iidemque Reges: duobus historicis gesta complexus est Sinarum Regum lectissima, & aliorum quos virtutis excellæ & prudentiæ flos, posterorum dignos memoria, & imitatione effecerant. Tertio poësim, non fabulosam, amatoriam, inauem, mulcendis auribus tornatam; sed grauem Philosopham, documenta virtutum ex ingeniis hominum, populorum variis moribus, priuatis rebus & publicis ducentem. Quarto Philosophiam naturalem mysticis numeris comprehendit, & accommodauit fingendis moribus. Quintum ceremoniis sacrorum prætexendis dicauit, & eomitati ciuicæ præscribendæ rituum Vrbanorum. Doctrinas hos libros appellant, nec fas putant illos impugnare, sunt & alij quatuor, sed longè his impares; vnus Suntij cuiusdam quem frater Confusij filium habuit, reliquos Mentius, Cautius, & aliis edidere, omnes magno doctrinæ politicæ ac moralis nomine laudatos, & multorum elucidatos notis, quarum vnæ solum sensu legitimo putantur illos exponere: certè Mentius de suo damnatæ doctrinæ principiis librum suum insecit. Nolim autem his voluminibus tractata sic accipi, vt modo & Methodo digesta opus conflauerint alia morale, politicam alia, definitione virtutum, & officiorum multiplici, partitionibus, & argumentis absolutum (dialecticam Sinæ, ac Rhetoricam ignorant, nisi quam illos natura docuit.) Constant omnia ex solitariis, & diuulsis præceptionum, & iudiciorum obseruationibus & sententiis, solo tranquillæ & exultæ naturæ instinctu conceptis, cuiusmodi solent præstanti homines virtute, ingenio, & experientia concipere. Stylus denique librorum, Epicteticus, non Academicus; nihil rationibus adstruit, sed velut ex notis planèque compertis, conclusiones solas habet quibus ed perringat animus quo illum Confusius destinat, vbi nempe naturæ imperus, nunquam rectum, & verum præoccupet, sed in omnibus sequatur; & quicquid interius à nobis aut exterius dicitur agiturque, proficiscatur ex imperio rationis, sibi tamen vni minimè consulentis, sed publico, cuius singuli pars sumus.

Sic

56.
Libri Co-
fusij.